

Андрій Капуста,
краєзнавець, філобрікер,
керівник туристсько-краєзнавчих гуртків,
Микулинецький центр дітей та юнацтва
(Микулинці, Тернопільська область)

РОДИННИЙ АРХІВ ЗАРІЧАНСЬКИХ ЯК СФРАГІСТИЧНЕ ДЖЕРЕЛО

Стаття присвячена вивченню родинного архіву Зарічанських, який є унікальним джерелом дослідження сфрагістики рідного краю, оскільки він включає документи, завізовані печатками та штампами, котрі хронологічно охоплюють кін. XIX – першу пол. XX ст. та інтегровані в сімейну хроніку. Зокрема: еміграцію українців за океан, події Першої світової війни, польську та німецьку окупацію заходу України.

В дослідженні вперше описані, згруповані та введені в науковий обіг відбитки печаток та штампів адміністративних установ, освітніх закладів і юридичних осіб Микулинець (зараз центр однойменної селищної громади на Тернопільщині) та сусідніх сіл, періоду 1920–1940-х рр.

Ключові слова: сфрагістика, печатки, штампи, родинний архів, Микулинці, Тернопіль, судові органи, поштові відомства, таблиці успішності, Австро-Угорщина, Друга Польська Республіка, міський суд, документ.

Унікальність сімейної збірки Зарічанських насамперед полягає не в банальному генеалогічному дереві родини, яке по праву займає своє місце в будь-якому сімейному архіві, а є «капсулою часу», котра зберегла для нащадків вагомі історичні події, що відбулись на теренах Галичини в кін. XIX – першій пол. XX ст. Документальні свідчення родинного архіву Зарічанських складаються із двох груп історичних джерел:

1. Фотографій (світлини земляків, мобілізованих до австрійського війська під час Першої світової війни, галицьких переселенців в Америці, листівки, побутові фото);
2. Документів (шкільні таблиці успішності часу Австро-Угорської імперії, різноманітні довідки, видані місцевими та повітовими виконавчими та судовими органами влади, поштові та фінансові квитанції, парафіяльні документи, паспорт ландштурміста, рекламні буклети і посадкові талони морських транспортних компаній, котрі надавали свої послуги переселенцям із Галичини до Нового Світу та ін.).

Більшість документів із сімейного архіву є інформативним джерелом вивчення сфрагістики краю, адже тут представлені різні зразки печаток і штампів. Зокрема:

1. Військових частин та госпіталів, в яких проходили службу в мирний час, воювали і лікувались під час Першої світової війни наші земляки – військові Спільної армії ЗС Австро-Угорщини (м. Килполунг та с. Валя-Путней – Румунія, м. Краків – Польща, м. Ягерндорф – тепер місто Крнов на території Чехії);
2. Місцевих та повітових органів судової влади часів Другої Польської Республіки (Микулинці, Тернопіль), юридичних органів німецької окупаційної влади часів Другої світової війни (Микулинці);
3. Фінансових установ часів Другої Польської Республіки (Микулинці, Тернопіль);
4. Поштових відомств часів Другої Польської Республіки (Микулинці, Тернопіль);
5. Сільських шкіл часів Австро-Угорської імперії (с. Ладичин, с. Кривки Микулинецької гміни);
6. Релігійних установ часів Другої Польської Республіки (греко-католицька парафія в с. Ладичин Микулинецької гміни).

Штампи і печатки хронологічно охоплюють період від 1890-х і до сер. 1940-х рр. – час, коли територія заходу України входила до складу Австро-Угорщини, Другої Польської Республіки та Райхскомісаріату Україна.

Більшість відбитків печаток та штампів нанесено з допомогою восково-мастильної суміші. Вони соковитого яскраво-червоного кольору і досить еластичні, тому досі мають непогане збереження. Найчастіше цей матеріал давав жировий слід на зворотному боці аркуша. Інші печатки

сажеві або чорнильні. Одразу після нанесення вони були інтенсивного чорного або фіолетового кольору. Проте, багато з них з плином часу та через необережне поводження позатирались та стали не чіткими.

Одним із найдавніших документів в родинному архіві Зарічанських є паспорт ландштурміста, в котрому німецький друкований текст дублюється польською мовою.

Перший запис в *Paszport pospolitego ruszenia*, зроблено в 1899 році (рис. 1). На четвертій сторінці документа знаходиться чіткий відбиток печатки насиченого фіолетового відтінку із написом по колу: «*K.K. LANDSTURM BEZIRKS COMMANDO №. 20: (NCU)*» (з нім. *Ландштурм район Команда № 20*) та державним гербом Австро-Угорщини в центрі (рис. 1a). В письмовому записі праворуч від печатки зазначено – 1899.

На восьмій сторінці паспорта ландштурміста, де фіксувались займані посади та виконані звіти у *pospolitem ruszeniu*, знаходиться розмитий відбиток штампа, котрий складається із трьох німецьких слів: «(перше слово нерозбірливо) *vorstand valeputna*», що наближено перекладається як «...дошка Валепутна». Ймовірно, на відбитку печатки йдеться про село *Valea Putnei* (зараз село *Валя-Путней* у повіті *Сучава*, округ *Буковина* в Румунії) (рис. 1b).

На цій же сторінці внизу нанесено відбиток круглої чорнильної печатки синього відтінку кольору, в центрі якої зображено герб Австро-Угорської імперії із написом по колу німецькою: «*Butsgebiet Kimpolung*», переклад – «*область Кимполунг*» (зараз місто *Кимполунг-Молдовенеск* у повіті *Сучава* в Румунії, що має статус *муніципію*) (рис. 1c). Обидва населені пункти – *Валя-Путней* і *Кимполунг-Молдовенеск* територіально розташовані в гірській місцевості Карпат на відстані кількох десятків кілометрів один-від-одного.

В Галичині, яка в цей час входила до складу Австро-Угорщини, згідно мобілізаційних планів, всі чоловіки призовного віку, незалежно від національності, у віці від 19 і до 42 років, які не перебували на службі в імперській армії і не займали громадських посад, входили до складу ландштурму. Буквальний переклад цього слова – земельне ополчення.

Кожен ландштурміст мав своє посвідчення із усіма даними про нього. Власником документу був житель *Коропця* (зараз селище *Коропець* – адміністративний центр селищної громади *Чортківського району Тернопільської області*) – *Петро Зигмунд Завальницький* (нім. *Peter Zygmunt Zawalnicki*, пол. *Piotr Zygmunt Zawalnicki*). За яких обставин потрапив документ в Микулинці – чи з володільцем, чи ще якимось незбагненим чином, не вдалось встановити.

З посвідчення довідуємось, що *Завальницький* народився в 1865 році. В іншій графі зазначено, що обов'язок служби в ландштурмі для *Петра* завершився в кінці 1907 року. Отже, станом на 1907 рік, *Завальницькому* виповнилось 42 роки, і чоловік за віком вийшов у запас. *Петро*, згідно документу, до 1907 року не служив у війську. У посвідченні внесено цілий ряд відміток:

1. *Петро Завальницький* був ерзац-резервістом у системі військового обліку.
2. З 20 до 23 років чекав черги на заміну у разі вибуття з черги на призов кандидата, якому випав жереб, але так і не був призваний.
3. У такій категорії обліку, тобто ерзац-резервіст, *Завальницький* був зарахований до ерзац-резерву 55 піхотного полку, згодом, до ерзац-резерву ландвера – до 20 ландверного полку.

Згодом, до набуття граничного віку – 42 років, *Петро* у 1907 був знятий з військового обліку і отримав свідоцтво про виконання свого військового обов'язку.

У випадку війни ландштурм поділявся на два етапи призову. Першими мобілізувались 19 молодших вікових груп (від 19 до 37 років). До другого призову належали 38–42-річні. Ландштурмісти зобов'язані були пройти 12-річний курс підготовки, який тривав в мирний час. Після цієї підготовки ландштурмістів регулярно збирали на військові збори. Вони, нарівні із резервістами, призначались для поповнення Спільної армії Збройних сил Австро-Угорщини під час мобілізації. На поч. ХХ ст. фактичний вік ландштурмістів складав 34–42 роки. З них формували ландштурмові бригади (з'являється аналогія із сьогоденням України та формуванням бригад територіальної оборони) (Один монарх, дві держави, три армії 2020).

Ще однією з основних функцій ландштурму у воєнний час була заміна підрозділів передової лінії. Додаткова функція – забезпечення міліційного нагляду та місцевої оборони. Із початком Першої світової війни лише в Австрійській частині імперії було сформовано 40 полків ландштурму, загальною чисельністю 136 батальйонів.

Якщо в 1907 році *Завальницькому* виповнилось 42 роки, то в 1914 році він досяг 49-річного віку. Тому можна зробити хибний висновок, що на фронт Першої світової чоловік не потрапив. Проте, в 1916 році *Завальницького* було мобілізовано до 20 *Галицького піхотного полку «Генріх, принц Пруський»*. Національний склад 20 полку, зі складу Спільної армії ЗС Австро-Угорщини,

станом на 1914 рік на 86 % складався із поляків (Вікіпедія. 20-й піхотний полк). Тому можна з великою долею ймовірності припустити, що Завальницький за національністю теж був поляком.

Мобілізація 51-річного галичанина відбулась через істотні зміни у вікових обмеженнях, які було введено на початку Першої світової. Так, в 1915 році нижня вікова межа ландштурміста була зменшена до 18 років, а в 1916 році верхня піднята до 50. Нарешті наприкінці того ж року її знов збільшили – аж до 55 років – Велика війна вимагала нового поповнення (Один монарх, дві держави, три армії 2020).

Доказом військової служби Завальницького є світлина, відправлена ним в 1918 році із госпіталю (рис. 2). На цей час військовому було 53 роки. На звороті світлини збереглось чотири штампі. Перший з них – чіткий, яскраво-червоного кольору, відбиток слова «*Militarpflege*» (з нім. *Військовий догляд/огляд*) (рис. 2a). Вірогідно, текст листівки пройшов військову цензуру та отримав дозвіл на поштову пересилку до адресата. Нижче та частково перекритий попереднім штампом, знаходиться відбиток штампу фіолетового кольору: «*Hilfsspital Staatoberrealschule in Jagerndorf*» (з нім. *Допоміжний госпіталь державної вищої професійної школи в Ягерндорфі*), котрий засвідчує місцезнаходження лікувальної установи в місті Ягерндорф (зараз місто Крнов у Мораво-Сілезькому краї у Чехії) (рис. 2b). Третій штамп на звороті листівки насиченого темно-фіолетового кольору – «*K.u.k. Militarzensur Krakau 1*» (з нім. *Військова цензура Краків 1*), свідчить, що вся кореспонденція від військових проходила через цензуру *I армійського корпусу* Австро-Угорської армії, штаб якого знаходився в Кракові (рис. 2c).

Четвертий відбиток світло-чорного кольору частково перекриває слово *Militarzensur* із попереднього штампу та виходить за межі правого краю листівки. Його текст: «(перша буква нерозбірливо, ймовірно, *K*) *riegsdien* (кінець слова обривається) *Po* (дві букви нерозбірливо) *o* (далі нерозбірливо, кінець обривається)». Обидва слова мають продовження, яке вийшло за межі поштівки (рис. 2d).rawdopodobно, що це словосполучення «*Kriegsdienst Portofrei*» (з нім. *Військова пошта Безкоштовно*).

Іншим видом поштової кореспонденції, яка збереглась в архіві Зарічанських є поштові бланки, квитанції (пол. *pokwitowanie*) про оплату податків та поштові перекази, завізовані в поштових відділеннях Микулинець та Тернополя. Зокрема, відбиток круглої гербової печатки «*Urzad skarbowy w Tarnopolu*» (з пол. *Податкова в Тернополі*) на квитанції про оплату податку в 1935 році, яскравого червоного кольору із державним гербом Польщі в центрі (рис. 3a). На відміну від нього бланк «Підтвердження для платника» (пол. *Potwierdzenie dla placajacego*), виданий в Микулинцях в 1932 році, затверджено відбитком круглої печатки чорного кольору без герба та з написом «*Mikulince*» і датою в центрі (рис. 3b).

Окремим масивом в родинному архіві Зарічанських збереглись документи 20-х – 40-х рр. ХХ ст., завізовані печатками і штампами *повітових* та *міських судів* Микулинець, в т.ч. приватними юристами та працівниками державних юридичних установ Микулинець.

Одним з ранніх юридичних документів з родинного архіву Зарічанських, виданих юридичними установами Микулинець, є «*Dekret ziedzistwa*» (з пол. *Декрет про спадщину*), від 1927 року. Затверджено *Декрет про спадщину* гербовою печаткою з написом по колу: «*Sad powiatowy w Mikulincach*» (з пол. *Суд повітовий в Микулинцях*) (рис. 4a). Чинність документу підтвердив своїм штампом червоного кольору юрист установи: «*Aleksandr Kotowicz NalezYTE wygotowanie potwierdza kierownik sekretarjatu*» (з пол. *Олександр Котович Належну підготовку підтверджує керівник секретаріату*) (рис. 4a).

Інший *Декрет...*, виданий лише через два роки, вже завізовано яскраво-червоним відбитком нової гербової печатки з коловим написом: «*Rzeczpospolita Polska Sad powiatowy w Mikulincach*» (з пол. *Польська Республіка Суд повітовий в Микулинцях*) (рис. 4b). Поряд з печаткою проставлено червоний відбиток штампу юриста установи – «*Jan Malinowski NalezYTE wygotowanie potwierdza kierownik sekretarjatu*» (з пол. *Ян Маліновський Належну підготовку підтверджує керівник секретаріату*) (рис. 4b).

В 1934 році в рамках нового закону про самоврядування (від 23 березня 1933 року) в Польщі відбулась територіально-адміністративна реформа. До 1 серпня 1934 року Микулинці мали офіційний статус *містечка* у складі *Тернопільського повіту*. Саме тому, на печатці 1929 року зазначено – *Sad powiatowy w Mikulincach*. З 1 серпня 1934 року Микулинці отримали статус адміністративного центру *сільської гміни* *Микулинці*, до складу якої увійшли: *Чорторія* (тепер с. *Миролобівка* Великоберезовицької селищної громади), *Конюківка*, *Кривки*, *Людвиківка* (тепер с. *Дворіччя* Микулинецької селищної громади), *Ладичин*, *Лучка*, *Велика Лука*, *Мишковичі*, *Воля Мазовецька* (тепер с. *Воля* Микулинецької селищної громади) (Вікіпедія. *Микулинці*). Проте до складу гміни

містечко не входило, а утворювало окрему міську гміну. Таким чином, в Микулинцях з'явився *міський суд* (в діловодстві 1930-х рр. вживалось польською – *Sad grodzki* або український відповідник пер. пол. 1940-х рр. – *Городський суд*) замість повітового, з усіма відповідними реквізитами (в т.ч. із новими печатками).

Для прикладу, *Wypis* (з пол. *Випис*), котрий оформлений в 1936 році, вже після впровадження адміністративної реформи, на першій сторінці завірений новою гербовою круглою чорною печаткою приватного нотаріуса із коловим написом: «*Michal Kaznowski notariusz w Mikulincach*» (з пол. *Міхал Казновський нотаріус в Микулинцях*) та державним гербом Другої Республіки в центрі (рис. 5а). Окрім печатки, на першій сторінці документу проставлено елегантний штамп насиченого червоного кольору: «*Notariusz Michal Kaznowski w Mikulincach Wej. Tarnopolskie*» (з пол. *Нотаріус Міхал Казновський в Микулинцях Воеводство Тернопільське*), який увінчано державним гербом Польщі (рис. 5b). На останній сторінці, документ повторно завізовано чорною печаткою нотаріуса та червоним штампом *Іпотечної контори (офісу) міського суду в Микулинцях* (пол. *Urząd hipoteczny Sadu grodzkiego w Mikulincach*). Штамп в окремих місцях доволі розпливчастий через надлишок чорнила, а в інших – недостатньо чіткий, тому важко читається (рис. 5c). Нижче від штампам розміщено червоний відбиток печатки з коловим написом: «*Urząd ksiąg grantowych w Mikulincach*» (з пол. *Контора грантових книг в Микулинцях*). В центрі печатки – державний герб Польщі (рис. 5c).

Інший документ – «*Wniosek Michala Kisila, syna Pawla w Krzywkach o wpisie hipoteczne*» (з пол. *Заява Міхала Кисіля, сина Павла в Кривках, про реєстрацію іпотеки*), складений в тому ж році юристом *Franciszek Kosiba* (з пол. *Францішек Косіба*) у Микулинцях. Останній був працівником державної установи, про що свідчить прямокутний штамп червоного кольору з написом: «*Sad grodzki w Mikulincach dnia 20 marz. 1936*» (пол. *Міський суд в Микулинцях 20 березня 1936*) (рис. 6а). На останній сторінці документу знаходяться штамп ухвали: «*Uchwala. Sad zezwala na wpis w mysl wniosku Sad grodzki w Mikulincach*» (з пол. *Ухвала. Суд дозволяє запис згідно пропозиції Міський суд в Микулинцях*) та штамп з реквізитами юриста: «*Mgr. Franciszek Kosiba NalezYTE wygotowanie potwierdza kierownik sekretariatu*» (з пол. *Магістр Францішек Косіба Належну підготовку підтверджує керівник секретаріату*). Обидва штампи яскравого червоного кольору (рис. 6b).

Документ, датований 18 червнем 1936 року, завізований практично ідентичними відбитками печаток і штампів. Тут лише з'являється додатковий штамп: «*Jamigielski Wladislaw pr. karc.*» (з пол. *Ямігельський Владислав*) (рис. 6c). Скорочення слів «*pr. karc.*», не вдалось остаточно розшифрувати.

Довідка «*Декрет опіки*», видана 23 січня 1943 року, містить, ймовірно, єдиний відомий відбиток печатки адміністративної установи Микулинець, періоду німецької окупації під час Другої світової війни. *Декрет...* виписано від руки та завірено чітким червоним відбитком круглої печатки з горизонтальним німецько-українським текстом: «*Generalgouvernement burgerrecht in Mikulince Городський суд в Микулинцях*» (з нім. *Генеральне намісництво (губернаторство) Міський суд в Микулинцях*) (рис. 7а).

Загалом, слово *burgerrecht* можна віднести до німецьких історизмів, позаяк в 1940-х рр. воно вживалось вкрай рідко. За суттю *burgerrecht* був замковим судом, яким керував місцевий володар земель (іноді очолювала місцева знать), котрий водночас був власником замку. Це поняття, ймовірно, як запозичення перейшло з німецької в польську мову. Проте, можливо, використання слова *burgerrecht* не було ініціативою микулинецьких чиновників, а було вжито за вказівкою вищестоящої німецької адміністрації.

Ще один відбиток печатки періоду німецької окупації в архіві Зарічанських зберігся на поштової квитанції про оплату податку, виданій в Тернополі 5 лютого 1944 року. На нечіткому чорному відбитку прочитується коловий напис: «*Steuerkasse Tarnopol*» (*Податкова каса Тернопіль*) (рис. 7b).

В родинному архіві Зарічанських, окрім документів місцевих та повітових органів виконавчої і судової влади, юридичних, фінансових установ та поштових відділень, збереглися *Zawiadomienie szkolne* (*шкільні повідомлення* або український відповідник – *повідомлене шкільне*) поч. ХХ ст. з народних (початкових) шкіл в Кривках та Ладичині Микулинецької гміни, які були аналогом сучасного табелю успішності, де фіксувались досягнення учнів з наступних предметів: *в науці релігії, в читанню, в писанню, в польськiм язиці, в рускiм язиці, в рахунках і в науці о геометричних формах, в рисунках, в співі, в гімнастиці, в ручних роботах*. Оцінок в *Zawiadomienie szkolne* не ставили, лише зазначались рівні успішності: «*похвально*», «*дуже добре*», «*добре*», «*достатньо*», «*посередньо*», «*недостатньо*».

Розвиток шкільництва на теренах Галичини в сер. ХІХ ст. спричинили революції 1848 року в Австрійській імперії. Тоді австрійський уряд змушений був запровадити конституцію і дати ряд полегшень народам, які населяли багатонаціональну імперію Габзбургів. У Львові почала діяти Головна Руська рада, яка стала представником українського населення краю. Одним із головних напрямків діяльності Ради став розвиток шкільництва.

Проте, вже з 1855 року всі початкові школи краю підпадали під повне підпорядкування церкви. У приватних і державних школах вводилось релігійне виховання, а все навчання повинно було узгоджуватись із католицькою вірою. В цей час усі початкові школи Галичини були тривіальними, парафіяльними або головними. Мовою навчання в тривіальних школах до 1868 року була українська. Після 1868 початкові школи стали двомовними (українська та польська) (Капуста. Школа в Різдвянах).

Представник родини Зарічанських – *Войтик Зарічанський* (пол. *Wojcsech Zaryczanski*) навчався в народній 4-класовій школі в сусідніх з Микулинцями Кривках. *Zawiadomienie szkolne* Войтика завізовано відбитком шкільної печатки овальної форми фіолетового кольору з написом: «*Zarząd szkoły w Krzywkał*» (з пол. *Шкільна рада в Кривках*) (рис. 8a,b).

Серед табелів успішності Зарічанського виділяється *Повідомлене шкільне* 1908 року, видане учню після завершення 3 класу школи в Кривках: бланк документа віддруковано на українській мові, окрім того, всі записи в ньому теж нанесено українською (рис. 9).

Серед шкільної документації також зберігся табель успішності 12-річної *Анни Сень* (пол. *Anna Sen*) з Ладичина (родинний зв'язок із Зарічанськими не встановлено), який дівчинці видали після завершення навчання в 4-класовій школі сусіднього з Микулинцями Ладичина. Цей унікальний документ від 1913 року із гербом Австро-Угорщини та друкованим текстом на польській мові, затверджено відбитком круглої печатки фіолетового кольору з написом українською мовою: «*Уряд 4 класової школи в Ладичині*» (рис. 8с). В центрі печатки розташоване зображення розгорнутої книги. *Повідомлене шкільне* Анни, типового зразка, який не має відмінностей із табелями успішності Зарічанського, лише печатка українськомовна.

Окрім ладичинської шкільної печатки 1908 року з написом українською мовою, в родинному архіві Зарічанських збереглися відбитки іншої печатки з українським текстом, зроблені в 1929 та 1938 рр. Це кругла парафіяльна печатка фіолетової барви з Ладичина, з коловим написом: «*Гр.-Кат. Парохіяльний Уряд В Ладичині*» та зображенням Богородиці із немовлям на руках в центрі (рис. 10). Українські печатки з Ладичина засвідчують використання української мови у освітньому (в Австро-Угорщині до 1918 року) і конфесійному (в Другій Польській Республіці до 1939 року) діловодстві та доповнюють вітчизняну сигілографію раніше невідомими зображеннями.

Відбитки печаток і штампів державних юридичних установ та приватних юристів Микулинця, поштових відомств, освітніх закладів та релігійних організацій періодів Другої Польської Республіки (1918–1939 рр.) та Райхскомісаріату Україна (нім. *Reichskommissariat Ukraine*) (1941–1944 рр.) із родинного архіву Зарічанських, демонструють сфрагістичне різноманіття провінційного містечка. Печатки на документах із родинного архіву стають в нагоді під час вивчення історії краю, вони зумовлюють науковий, історичний, політичний та дослідницький інтерес.

Не зважаючи на розвиток цифрових технологій, печатки досі використовуються в багатьох аспектах сучасного життя. Однак основна їх роль полягає у збереженні історії та культурної спадщини.

ВИКОРИСТАННІ ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

Вікіпедія. *20-й піхотний полк (Австро-Угорщина)* [online]. Режим доступу: <https://uk.m.wikipedia.org> [Дата звернення 15 жовтня 2024].

Вікіпедія. *Микулинці* [online]. Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D0%B8%D0%BA%D1%83%D0%BB%D0%B8%D0%BD%D1%86%D1%96> [Дата звернення 3 листопада 2024].

Капуста А. Школа в Різдвянах. 16.02.2022. [online]. Режим доступу: <https://www.facebook.com/share/p/19UcS8NHMW/> [Дата звернення 22 жовтня 2024].

Один монарх, дві держави, три армії. 06.03.2020. [online]. Режим доступу: <https://ah.org.ua/one-monarch-two-states-three-armies> [Дата звернення 15 жовтня 2024].

Andriy Kapusta

local historian, philobreaker,
head of tourist and local history groups,
Mykulynets Center for Children and Youth
(Mykulyntsi, Ternopil Region)

THE ZARICHANSKY FAMILY ARCHIVE AS A SPHRAGISTIC SOURCE

The article is devoted to the study of the Zarichanskyi family archive, which is a unique source of research on the spragistics of the native land, as it includes documents certified by seals and stamps, which chronologically cover the period from the 1890s to the middle. 1940s - the time when the territory of western Ukraine was part of Austria-Hungary, the Second Polish Republic and the Reichskommissariat of Ukraine.

The documentary evidence of the Zarichanskyi family archive consists of two groups of historical sources: photographs (photos of compatriots mobilized into the Austrian army during the First World War, Galician immigrants in America, postcards, household photos); documents (school report cards from the time of the Austro-Hungarian Empire, various certificates issued by local and county executive and judicial authorities, postal and financial receipts, parish documents, land stowner's license, advertising booklets and boarding passes of sea transport companies that provided their services to immigrants from Galicia to the New World, etc.).

In the study, for the first time, impressions of seals and stamps of administrative institutions, educational institutions and legal entities of Mykulynets (now the center of the settlement community of the same name in Ternopil Oblast) and neighboring villages of the period 1920–1940s are described, grouped and introduced into scientific circulation.

Key words: spragistics, seals, stamps, Mykulynytsi, Ternopil, judicial authorities, postal offices, report cards, family archive, Austria-Hungary, Second Polish Republic, city court, document.

Рис. 1. Посвідчення ландштурміста (*Paszport pospolitego ruszenia*).
a. Відбиток гербової печатки військового підрозділу: «K.K. LANDSTURM BEZIRKS COMMANDO №. 20: (NCU)» (з нім. Ландштурм район Команда № 20).
b. Відбиток штамп «(перше слово нерозбірливо) *vorstand valeputna*». Ймовірно, село Valea Putnei в Румунії.
c. Відбиток чорнильної печатки із написом по колу німецькою: «*Vitsgebiet Kimpolung*», (область Кимполунг, зараз місто Кимполунг-Молдовенеск в Румунії)

- Рис. 2.** Світлина із чотирма штампами, надіслана із військового госпіталю в 1918 році.
- a.** Червоний відбиток «*Militärpflege*» (з нім. *Військовий догляд/огляд*).
 - b.** Відбиток штампу фіолетового кольору: «*Hilfsspital Staatsoberrrealschule in Jägerndorf*» (з нім. *Допоміжний госпіталь державної вищої професійної школи в Ягерндорфі*). Зараз місто Крнов у Мораво-Сілезькому краї у Чехії.
 - c.** Відбиток штампу – «*K.u.k. Militärzensur Krakau 1*» (з нім. *Військова цензура Краків 1*).
 - d.** Відбиток штампу, який виходить за межі правого краю листівки. Ймовірно, словосполучення «*Kriegsdienst Portofrei*» (з нім. *Військова пошта Безкоштовно*)

- Рис. 3.** Поштові бланки і квитанції про оплату податків та поштові перекази, завізовані в поштових відділеннях Микулинець та Тернополя.
- a.** Відбиток круглої гербової печатки «*Urząd skarbowy w Tarnopolu*» (з пол. *Податкова в Тернополі*) на квитанції про оплату податку.
 - b.** Бланк «*Підтвердження для платника*», затверджений відбитком круглої печатки чорного кольору з написом «*Mikulince*».

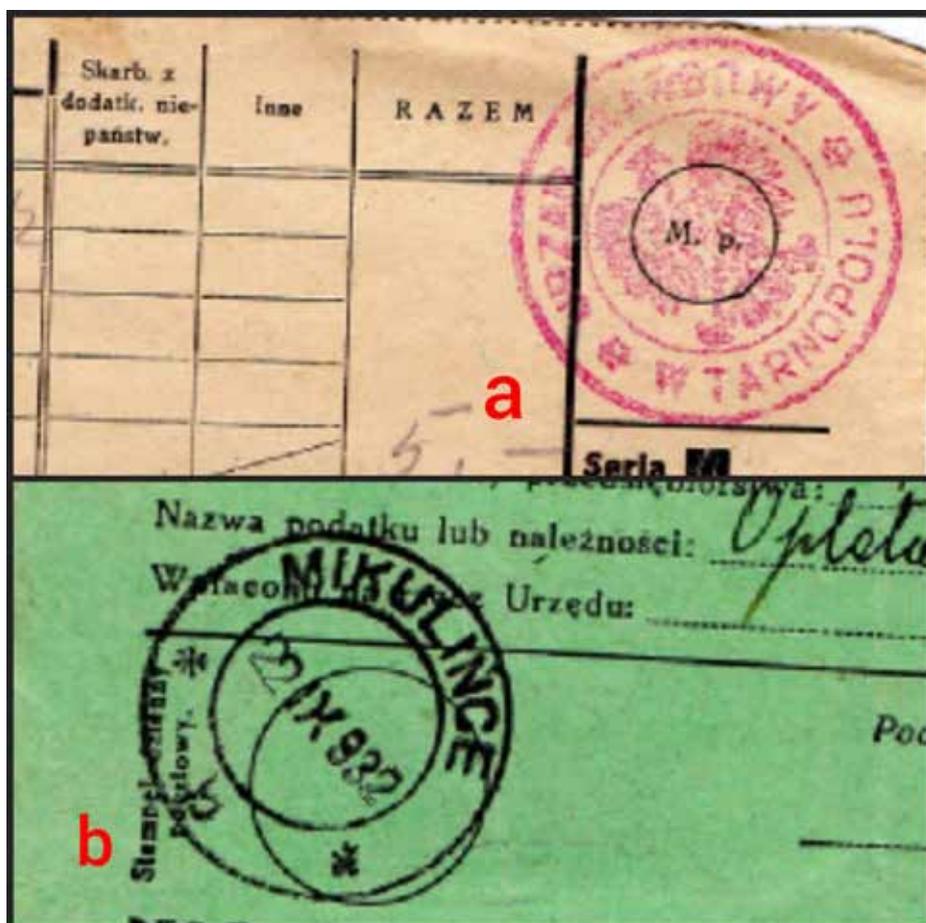

Рис. 4. Документи 20-х – 30-х рр. ХХ ст.,

завізовані печатками і штампами повітових та міських судів Микулинець.

- a.** Декрет про спадщину, затверджений гербовою печаткою з написом по колу: «Sad powiatowy w Mikulincach» (з пол. Суд повітовий в Микулинцях) із штампом червоного кольору: «Aleksandr Kotowicz Należyte wygotowanie potwierdza kierownik sekretarjatu» (з пол. Олександр Котович Належну підготовку підтверджує керівник секретаріату).
- b.** Відбиток гербової печатки з коловим написом: «Rzeczpospolita Polska Sad powiatowy w Mikulincach» (з пол. Польська Республіка Суд повітовий в Микулинцях) із штампом юриста – «Jan Malinowski Należyte wygotowanie potwierdza kierownik sekretarjatu» (з пол. Ян Маліновський Належну підготовку підтверджує керівник секретаріату).

Рис. 5. Нотаріальний випис 1936 року.

- a.** Відбиток гербової печатки приватного нотаріуса із коловим написом: «Michał Kaznowski notariusz w Mikulińcach» (з пол. Міхал Казновський нотаріус в Микулинцях).
- b.** Штамп: «Notariusz Michał Kaznowski w Mikulińcach Wej. Tarnopolskie» (з пол. Нотаріус Міхал Казновський в Микулинцях Воєводство Тернопільське).
- c.** Відбиток штампу Іпотечної контори (офісу) міського суду в Микулинцях (пол. Urząd hipoteczny Sądu grodzkiego w Mikulińcach) з відбитком печатки з коловим написом: «Urząd ksiąg grantowych w Mikulińcach» (з пол. Контора грантових книг в Микулинцях)

Рис. 6. «Заява Міхала Кисіля, сина Павла в Кривках, про реєстрацію іпотеки», складена в 1936 році.

- a.** Прямокутний штамп з написом: «Sąd grodzki w Mikulińcach dnia 20 marz. 1936» (пол. Міський суд в Микулинцях 20 березня 1936).
- b.** Відбиток штампу: «Uchwała. Sąd zezwala na wpis w myśl wniosku Sąd grodzki w Mikulińcach» (з пол. Ухвала. Суд дозволяє запис згідно пропозиції Міський суд в Микулинцях) та штамп з реквізитами юриста: «Mgr. Franciszek Kosiba Należyte wygotowanie potwierdza kierownik sekretarjatu» (з пол. Магістр Францішек Косіба Належну підготовку підтверджує керівник секретаріату).
- c.** Відбиток штампу: «Jamigielski Władysław pr. karс.» (з пол. Ямігельський Владислав)

Рис. 7. Відбитки печаток адміністративної установи та поштового відділення періоду німецької окупації.
a. Відбиток круглої печатки з горизонтальним німецько-українським текстом: «Generalgouvernement burggericht in Mikulince Городський суд в Микулинцях» (з нім. Генеральне намісництво (губернаторство) Міський суд в Микулинцях...) на «Декреті опіки» від 23 січня 1943 року.
b. Відбиток печатки «Steuerkasse Tarnopol» (Податкова каса Тернопіль) на поштовій квитанції про оплату податку, виданій в Тернополі 5 лютого 1944 року

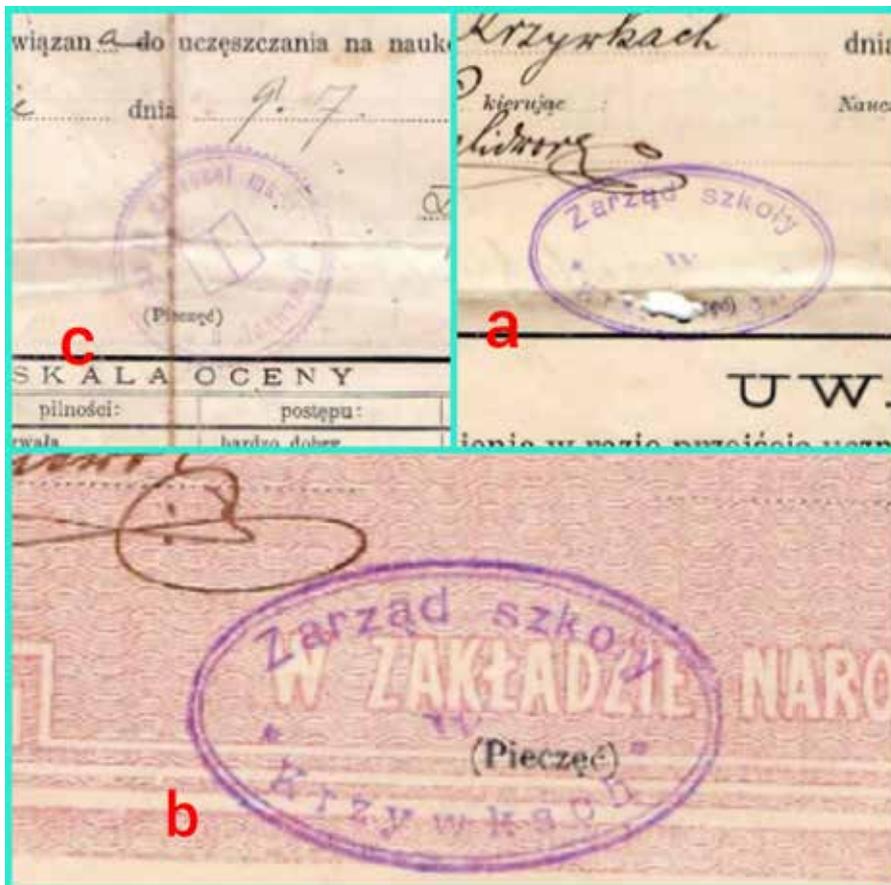

Рис. 8. «Шкільні повідомлення» поч. XX ст. з народних шкіл Кривок та Ладичина.
a. b. Відбитки шкільних печаток овальної форми з написом: «Zarząd szkoły w Krzywkach» (з пол. Шкільна рада в Кривках).
c. Відбиток круглої печатки фіолетового кольору з написом українською мовою: «Уряд 4 класової школи в Ладичині»

Рис. 9. Повідомлене шкільне 1908 року, видане після завершення 3 класу школи в Кривках: бланк документа видрукувано на українській мові, окрім того, всі записи в ньому теж нанесено українською

Ч. головного каталогу 41 Клас III на

ПОВІДОМЛЕННЯ ШКІЛЬНЕ.

Ім'я і назвисько ученика (учениці): *Войтків Зарізанський.*
 уроджен. дня *9/4* 18*86* в *Кривках*
 в *Галичині*, релігії *Кат.* обряди *Лат.*

Рік шкільний <i>1907/8</i>	I. період:		II. період:	
	від 1. вересня до 15. листопада 1907	від 16. листопада до 31. січня 1908	від 1. лютого до 15. квітня 1908	від 16. квітня до кінця шкільного року
Обичаї:	<i>Добре</i>			
Пильність:	<i>Добре</i>			
в науці релігій:	<i>Добре</i>			
в читанні:	<i>Добре</i>			
в писанні:	<i>Добре</i>			
в польській мові:	<i>Добре</i>			
в руській мові:	<i>Добре</i>			
в німецькій мові:	<i>Добре</i>			
в розумінні і в мові о геогр. істор. фактах:	<i>Добре</i>			
в обчисленні з творч. історії (в V, і VI кл.):	<i>Добре</i>			
в геоом., з теор. природи і фіз. (в V, і VI кл.):	<i>Добре</i>			
в рисунках:	<i>Добре</i>			
в співі:	<i>Добре</i>			
в ручних роботах:	<i>Добре</i>			
в гімнастиці:	<i>Добре</i>			
Загальний поступ:	<i>Добре</i>			
Звернений порядок:	<i>Вірливо</i>			
Число опущених годин шкільних:	определенно исправлен.	определенно исправлен.	определенно исправлен.	определенно исправлен.
Уваги учителів класу:				
Повне ім'я, матері або батька:	<i>Мат. Зарізанський.</i>			

В *Кривках* дня *31/1* 1908
 Учителем / управлююч.: *М. Тарас*

Ладичин, dnia *31* miesiąca

(pieczęć) Podpis urzędu

*) Przy sporządzaniu wypisu z ksiąg stanu cywilnego, w których przepisami prawa dzielnicowego nie są przewidziane wszystkie powyższe rubryki pozostawić bez wypełnienia, albo wypisać je w takim zakresie, w jakim stan cywilny.

(imię ojca) (imię matki) Imię i nazwisko małżonki
 małżeński dnia *5. stycznia* 19*24* roku tysiąc

Zgodność niniejszego wypisu z oryginałem stwierdza
Ladychyn dnia *31* miesiąca

(pieczęć) (Podpis urzędu)

*) Przy sporządzaniu wypisu z ksiąg stanu cywilnego, w których przepisami prawa dzielnicowego nie są przewidziane wszystkie powyższe rubryki pozostawić bez wypełnienia, albo wypisać je w takim zakresie, w jakim stan cywilny.

Рис. 10. Відбиток круглої парафіяльної печатки з Ладичина, з коловим написом: «Гр.-Кат. Парохіяльної Уряд в Ладичині» та зображенням Богородиці із немовлям на руках в центрі